

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเสาะหาสารสนเทศเกี่ยวกับการรับบริการด้านทันตสุขภาพของคนไข้ก่อนที่จะมาพบกับทันตแพทย์และศึกษาถึงปริมาณสารสนเทศด้านทันตสุขภาพที่คนไข้ได้รับจากทันตแพทย์ ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับปริมาณสารสนเทศด้านทันตสุขภาพมากหรือน้อยของคนไข้ในสถานบริการทันตกรรมทั้งของรัฐและเอกชน รวมทั้งศึกษาถึงแหล่งสารอื่น ๆ ที่คนไข้จะได้รับสารสนเทศด้านทันตสุขภาพนี้ด้วย ข้อมูลที่ไข้ในการวิจัยได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนทั่วไปที่มาใช้บริการในสถานบริการทันตกรรมของรัฐและเอกชน เฉพาะที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 96 แห่ง และสอบถามทันตแพทย์โดยไข้แบบสอบถามที่ได้จัดทำขึ้นขนาดตัวอย่างที่เป็นคนไข้มี 192 ราย ตัวอย่างที่เป็นทันตแพทย์มี 96 ราย โดยคนไข้ที่เป็นตัวอย่างนี้เจาะจงให้เป็นคนไข้ของทันตแพทย์ตัวอย่างนั้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาถึงพฤติกรรมการเสาะหาสารสนเทศเกี่ยวกับการรับบริการด้านทันตสุขภาพของคนไข้ก่อนที่จะมาพบทันตแพทย์นั้นพบว่าคนไข้ส่วนใหญ่ได้สอบถามหรือได้รับคำแนะนำจากบุคคลอื่น โดยการสื่อสารระหว่างบุคคล สำหรับสารสนเทศที่ได้รับเกี่ยวกับการรับบริการนี้ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องคุณภาพของการบำบัดรักษา รองลงมาคือสารสนเทศเกี่ยวกับอัตราค่าบริการ ส่วนผู้ที่ไม่ได้เสาะหาหรือได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับสารสนเทศเรื่องนี้ ตัดสินใจเลือกไข้บริการจากสถานบริการทันตกรรมนั้น ๆ ด้วยเหตุผลด้านความสะดวก ได้แก่ อยู่ใกล้บ้านหรือที่ทำงานและการเดินทางสะดวก เป็นต้น

ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้สารสนเทศเกี่ยวกับการรับบริการด้านทันตสุขภาพกับคนไข้ พบว่าส่วนใหญ่ผู้ให้สารสนเทศเป็นญาติ รองลงมาคือเป็นเพื่อน เมื่อหาค่าความสัมพันธ์นี้โดยพิจารณาข้อมูลของคนไข้ระบุร่วมกับความถี่ของการติดต่อสื่อสาร แล้วจัดเป็นความ

สัมพันธ์แบบผิวเผิน และสนิทสนม พบว่าจำนวนผู้ให้สารสนเทศที่มีความสัมพันธ์แบบสนิทสนม มีมากกว่า จำนวนผู้ให้สารสนเทศที่มีความสัมพันธ์แบบผิวเผิน แต่เมื่อทดสอบค่าทางสถิติแล้วปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการศึกษาเรื่องการเสาะหาสารสนเทศเกี่ยวกับการรับบริการด้านทันตสุขภาพนี้สรุปได้ว่าเมื่อบุคคลพบว่าตนเองประสบปัญหาด้านทันตสุขภาพส่วนมากจะหาข้อมูลเพื่อแก้ปัญหา นั้นโดยสอบถามจากบุคคลอื่น และเมื่อตัดสินใจว่าจะรับบริการบำบัดรักษา ก็จะเสาะหาสารสนเทศเกี่ยวกับสถานบริการบำบัดรักษา และทันตแพทย์ผู้ให้การบำบัดรักษาทั้งในด้านการคุณภาพและอัตราค่าบริการ อย่างไรก็ตามยังไม่อาจสรุปได้ว่าผู้ที่ให้สารสนเทศนี้จัดเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับคนไข้แบบสนิทสนมหรือแบบผิวเผิน

เมื่อคนไข้ได้พบกับทันตแพทย์ผู้ให้การบำบัดรักษาแล้วพบว่าคนไข้ได้รับสารสนเทศด้านทันตสุขภาพจากทันตแพทย์โดยเฉลี่ยแล้วเพียง 8 คะแนนจากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และส่วนใหญ่จะได้สารสนเทศด้านทันตสุขภาพในเรื่องการแปร่งฟันที่ถูกวิธีและสม่ำเสมอและจากการสอบถามถึงเรื่องที่ทันตแพทย์สื่อสารกับคนไข้ในการพบกันครั้งก่อนปรากฏว่าเรื่องที่สื่อสารกันนั้นเป็นเรื่องการรักษาเป็นส่วนใหญ่และมีบางส่วนที่ตอบว่าไม่ได้สื่อสารกันเลยหรือสื่อสารกันในเรื่องอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับทันตสุขภาพ และยังพบว่าคนไข้ส่วนใหญ่ไม่เคยสอบถามทันตแพทย์เกี่ยวกับความรู้ด้านการป้องกันทันตสุขภาพเลย ทั้งนี้ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าไม่กล้าหรือเกรงใจและเห็นว่าทันตแพทย์มีงานมากไม่อาจรบกวน อย่างไรก็ตามคนไข้ส่วนมากก็มีความเห็นว่าทันตแพทย์ควรจะเป็นผู้ให้สารสนเทศด้านทันตสุขภาพแก่คนไข้แม้จะไม่ใชหน้าที่ของทันตแพทย์ ขณะที่ผู้ซึ่งคิดว่าทันตแพทย์ไม่จำเป็นต้องให้สารสนเทศด้านนี้ให้เหตุผลว่าคนไข้สามารถเสาะหาได้เองจากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งจากการสอบถามถึงแหล่งสารอื่น ๆ ที่คนไข้ได้รับสารสนเทศนี้พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อมวลชน และถึงแม้ว่าภายในสถานบริการทันตกรรมส่วนมากจะมีสื่อสิ่งพิมพ์เผยแพร่ความรู้ด้านทันตสุขภาพ อันได้แก่ โปสเตอร์ หรือเอกสารต่าง ๆ แต่ปรากฏว่า คนไข้ส่วนใหญ่กลับไม่เคยอ่านสื่อเหล่านี้ผลการศึกษานี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่าอาจเป็นเพราะคนไข้ไม่พร้อมที่จะอ่านในขณะที่รอตรวจ เนื่องจากกระวนกระวายหรือกังวลกับอาการป่วยของตนก็ได้

ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อความมากน้อยของปริมาณสารสนเทศ้านทันตสุขศึกษาที่ทันตแพทย์ให้แก่คนไข้ นั้น จากสมมติฐานการวิจัยได้กำหนดให้ วิธีการบำบัดรักษาที่คนไข้ได้รับ, ปริมาณงานด้านการรักษาของทันตแพทย์, อายุ ของทันตแพทย์ เป็นตัวแปรอิสระ ซึ่งเป็นปัจจัยให้ตัวแปรตามคือ ปริมาณสารสนเทศ้านทันตสุขศึกษาที่คนไข้ได้รับจากทันตแพทย์มากน้อยแตกต่างกันไปและจากการทดสอบค่าทางสถิติพบว่า สมมติฐานทุกข้อได้รับการยอมรับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกล่าวคือ

- ปริมาณสารสนเทศ้านทันตสุขศึกษาที่คนไข้ได้รับจากทันตแพทย์จะแตกต่างกันตามความแตกต่างของวิธีการรักษาที่คนไข้ได้รับ
- ทันตแพทย์ที่มีปริมาณงานด้านการรักษาน้อยจะให้สารสนเทศ้านทันตสุขศึกษาแก่คนไข้ในปริมาณที่มากกว่าทันตแพทย์ที่มีงานมาก
- ทันตแพทย์ที่มีอายุน้อยจะให้สารสนเทศ้านทันตสุขศึกษาแก่คนไข้ในปริมาณที่มากกว่าทันตแพทย์ที่มีอายุมาก

เมื่อเปรียบเทียบสารสนเทศ้านทันตสุขศึกษาที่คนไข้ได้รับจากทันตแพทย์ในสถานบริการทันตกรรมของรัฐและเอกชนแล้วพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งขึ้นเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีปัญหาทันตสุขภาพยังไม่มีความรู้เพียงพอเรื่องวิธีป้องกันโรคในช่องปากอย่างถูกต้องครบถ้วนทุกวิธี และเมื่อไปพบทันตแพทย์ก็ยังได้รับสารสนเทศ้านการป้องกันนี้จากทันตแพทย์น้อย และยังพบว่าเมื่อประชาชนมีปัญหาด้านสุขภาพจะปรึกษากับญาติมิตร เป็นส่วนใหญ่ ผู้วิจัยจึงมีข้อคิดเห็นบางประการ เสนอเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานทันตสาธารณสุขดังนี้คือ

1. รัฐควร เน้นการประชาสัมพันธ์ เรื่องการป้องกันโรคในช่องปากผ่านสื่อมวลชน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบว่า เป็นสื่อที่สามารถให้ความรู้ เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด นอกจากนี้ควรประชาสัมพันธ์ เน้นให้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ญาติมิตรด้วย

2. ควรสร้างค่านิยมให้ทันตแพทย์ยอมเสียเวลาสักเล็กน้อยพูดถึงการป้องกันโรคในช่องปาก รวมทั้งสอนการแปรงฟันที่ถูกต้องวิธีให้กับคนไข้ จะเป็นก่อนหรือหลังการบำบัดรักษาหรือขณะที่ทำการบำบัดรักษาก็ได้ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่คนไข้มาก เพราะผลการวิจัยครั้งนี้คนไข้ระบุว่าคำแนะนำของทันตแพทย์นั้นคนไข้จะเชื่อถือและปฏิบัติตามซึ่งทันตแพทย์ควรเป็นผู้เปิดโอกาสให้คนไข้ซักถาม เพราะคนไข้มากจะไม่กล้าถาม แม้วางจะมีข้อสงสัย นอกจากนี้รัฐควรสนับสนุนให้ประชาชนมีโอกาสพบกับทันตแพทย์เป็นประจำ เช่น สนับสนุนให้มีการตรวจทันตสุขภาพฟรี ตามคลินิกทันตกรรมทุกแห่งเป็นต้น อันจะเป็นโอกาสให้คนไข้ได้พบกับทันตแพทย์เพื่อจะได้รับสารสนเทศด้านทันตสุขภาพจากทันตแพทย์โดยตรงด้วย

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้จำกัดการศึกษาเฉพาะในกรุงเทพมหานครและจำกัดตัวอย่างสถานบริการทันตกรรมของรัฐเฉพาะที่อยู่ในความรับผิดชอบของ กทม. เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรจะศึกษาเปรียบเทียบในต่างจังหวัดและสถานบริการทันตกรรมของรัฐในส่วนอื่น ๆ ด้วย

2. จากแนวความคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์การแพทย์ได้กล่าวถึงปัจจัยอื่น ๆ อีกมากที่มีผลต่อการให้สารสนเทศด้านทันตสุขภาพนี้ ซึ่งการวิจัยครั้งต่อไปควรจะศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ศึกษาในครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย